

Bölüm 10

ORTA SINIF ÜZERİNDEN KİTLE HAREKETİNE: ULUSÖTESİ YÖNETSEL VE İDEOLOJİK BİR HAREKET OLARAK FAŞİZMİN İKİ YÜZÜ

Samed KURBAN¹
Hatice AKMAN²

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, bazı ülkelerde faşist hareketler öylesine büyük bir coşku ortaya çıkarmıştır ki, bu hareketlerin toplumda demokratik partilerden daha fazla karşılık gördüğünü söylemek mümkündür. Faşizm, savaş sonrası yönetsel, ekonomik ve toplumsal zeminde farklı bir ideolojik hareket olarak kendine özgü bir çerçevenin sınırlarını çizmiştir. Bu süreçte kamuoyu oluşturma ve kitleleri harekete geçirme bakımından birtakım pratik amaçlar belirlenmiştir. Bunun sonucunda İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan sürede özellikle Avrupa siyasetinin temel paradigmaları faşist uygulamalar ile sorgulanmıştır.

Faşizm, savaşlar arası dönemde, önce İtalya'da ve ardından Almanya'da gelişti. İngiltere de dâhil olmak üzere Avrupa'nın başka yerlerinde partiler ve hareketler tarafından taklit edildi. Bu ölçüde ortaya çıkan yirminci yüzyılın yeni çağının yeni doktrini, tamamen modern bir ideoloji idi. Rakipleri tarafından geçmişten bir kopuş olarak temsil edildi ve rakip doktrinleri tarihin geçmişine gönderdi. Romantik bir Roma İmparatorluğu mu yoksa bir Ortaçağ Almanya imgesi mi? Faşizm, bu soruların cevaplarını kendi dinamikleriyle ve doğrularıyla oluşturan ve aynı zamanda devrimci, karşıt bir ideolojidi. Bu ideoloji Aydınlanmanın mitini ve batıl inancını yerinden etmiştir. Faşizm, aynı zamanda rasyonalizmi ve laikliği kendi yerine yerleştiren uygarlaştırıcı etkilerini altüst etmek istiyordu (Eccleshall & ark., 2003: 122). Bu çerçevede, faşist ideoloji, kendi parametrelerini oluşturan ve çizgisine yön veren dinamikleri sert bir şekilde savunmaktan geri durmamıştır.

Çalışmada, öncelikle faşist ideolojinin temel argümanları ve yapısal temelleri analiz edilmeye çalışılacaktır. Daha sonra, bu hareketin dünya tarihinde uygulama örnekleri sunduğu İtalya ve Almanya üzerinden ait olduğu dönemin yeni

¹ Araştırma Görevlisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, samedkurban@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesihtccakmn@gmail.com

ideoloji mi doktrin mi olduğu yönündeki tartışmalardan bağımsız olarak, felsefesinin ve ilkelerinin neler olduğunu ortaya koymak güç bir hâl almıştır. Bu yönüyle hareketin yönelim gösterdiği tabanın tek bir toplumsal sınıf olarak analiz edilmesinin güçlüğü, birtakım eleştirileri beraberinde getirmiştir. Ancak gerek Ulusal Faşist Parti'nin gerekse Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin öğretileri bazı noktalarda belli derecede gevşek ve belirsiz olsa da kuşkusuz bu durum söz konusu siyasi hareketlerin başarısına önemli katkıda bulunmuştur. Mussolini ve Hitler, çağrılarının geniş kitlelere ulaşması için, programlarının ve sloganlarının kesinlik ve katıllık içermemesi gerektiğini ön planda tutmuştur. Bu durum yirminci yüzyılın yeni siyasetinin Avrupa başta olmak üzere gösterdiği büyük dönüşümün anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, İtalyan faşizmi ve Nasyonal Sosyalizm felsefesi kendi liderlerinin belirgin izlerini de taşımaktadır. Bu konuda Hitler daha baskın bir karakter olarak görülebilir. Sonuç olarak, her iki hareket de totaliter sistemler temelinde oldukça kapsamlı olan bir düşünce sistemi sunmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Blamires, C. P. & Jackson, P. (2006). *World fascism*, California: ABC-CLIO, Inc.
2. Bracher, K. D. (1971). *The german dictatorship*, New York: Praeger Publishers.
3. Cannistraro, P. V., Segrè, C. G., De Grand, A., et al. (1996). The meaning of fascism in Italy: fifty years after the fall, *Italian Americana*, 14 (2), 148-168.
4. Çetin, H. (2007). *Çağdaş siyasal akımlar*, Ankara: Orion Yayınları.
5. De Grand, A. (1982). *Italian fascism: its origins and development*, Lincoln: University of Nebraska Press.
6. Downs, R., B. (1980). *Dünyayı değiştiren kitaplar*, İstanbul: Tur Yayınları.
7. Dutt, P. (1946). *Fascism and social revolution*, Calcutta: National Book Agency Private Ltd.
8. Eagleton, T. (1976). What is fascism?, *New Blackfriars*, 670 (57), 100-106.
9. Eccleshall, R., Finlayson, A., Geoghegan, V., et al. (2003). *Political ideologies an introduction* (Third Edition), New York: Taylor & Francis.
10. Florinsky, M., T. (1938). *Fascism and national socialism*, New York: The Macmillan Company.
11. Gentile, E. (1984). The problem of the party in Italy fascism, *Journal of Contemporary History*, 19 (2), 251-274.
12. Heiden, K. (1934). *A history of national socialism*, London: Methuen & Co. Ltd., London.
13. Heywood, A. (2013). *Siyasî ideolojiler*, İstanbul: Adres Yayınları.
14. Kühnl, R., Rabinbach, A., G. (1975). Problems of a theory of German fascism: a critique of the dominant interpretations, *New German Critique*, 4, 26-50.
15. Laçiner, Ö. (1975). Faşizm, *Birikim*, 4, 34-44.
16. Milner, I. (1941). National socialism: a "non-economic" revolution?, *The Australian Quarterly*, 3 (13), 49-59.
17. Moore, B. (2016). *Diktatörlüğün ve demokrasinin toplumsal kökenleri*, Ankara: İmge Kitabevi.
18. Morgan, P. (2004). *Fascism in Europe, 1919-1945*, London: Routledge.
19. Mussolini, B. (1998). *Faşizm*, (Çev., Serhat Tokar ve Mine Tekin), İstanbul: Tokar Yayınları.
20. Neumann, F. (2009). *The structure and practice of national socialism 1933-1944*, United States: Oxford University Press.
21. Noakes, J. (1966). Conflict and development in the NSDAP 1924-1927, *Journal of Contemporary History*, 1 (4), 3-36.

22. Örs, B. (2010). *19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
23. Paxton, R., O. (2014). *Faşizmin anatomisi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
24. Payne, S., G. (1995). *A history of fascism 1914-1945*, United Kingdom: UCL Press Ltd.
25. Pollini, M., G. (1983). Recent interpretations of Mussolini and Italian fascism, *II Politico*, 48 (4), 751-764.
26. Renton, D. (1999). *Fascism theory and practice*, London: Pluto Press.
27. Wanrooij, B. (1987). The rise and fall of Italian fascism as a generational revolt, *Journal of Contemporary History*, 22 (3), 401-418.
28. Wellhofer, E., S. (2003). Democracy and fascism: class, civil Society, and rational choice in Italy, *The American Political Science Review*, 97 (1), 91-106.
29. www.archive.org, *25 points of the NSDAP*, (03.09.2019 tarihinde <https://archive.org/details/25PointsOfTheNSDAP> adresinden ulaşılmıştır).
30. Yılmaz, N. (2013). Weimar dönemi ve öncesinde meydana gelen siyasal çekişmeler ve ekonomik krizlerin alman sosyal demokrat partisi bağlamında değerlendirilmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (15), 73-87.

Resim 1. Askerler, yan yana yürüyen Hitler ve Mussolini'yi selamlıyor.

Kaynak: <https://allthatsinteresting.com/fascist-italy#32>